
VAŽAN PRINOS ISTRAŽIVANJU HRVATSKE FILOZOFISKE TRADICIJE

Filozofijsko djelo Franje pl. Markovića: zbornik radova,
KUTLEŠA, STIPE (prir.) Matica hrvatska, Zagreb, 2016.

Zbornik radova *Filozofijsko djelo Franje pl. Markovića* donosi tekstove koji su izlagani na znanstvenome skupu istoimenoga naziva 2014. godine, a koji je održan povodom stote obljetnice smrti Franje pl. Markovića. Kao što se navodi u predgovoru Zbornika, Franjo pl. Marković prvi je profesor filozofije na obnovljenome Sveučilištu u Zagrebu i jedan od važnijih hrvatskih filozofa novijega doba, koji je uvelike pridonio razvoju hrvatske filozofije, pogotovo kada je riječ o hrvatskome filozofskom nazivlju.

Zbornik je objavljen 2016. godine u izdanju Matice hrvatske, glavna je urednica Romana Horvat, a ovo je izdanje uredio i priredio Stipe Kutleša. Zbornik se sastoji od šest članaka, predgovora, kazala imena i bilješki o autorima, a sve to je ukoričeno na 159 stranica mekoga uveza.

Prvi je članak u Zborniku naslovljen „Uz Markovićevo tumačenje divotnog i tragičnog“ napisao Damir Barbarić. Tema je članka Markovićevo shvaćanje i tumačenje tragedije u njegovu djelu *Razvoj i sustav obćenite estetike*. Predlaže se da Marković tragediju vidi na takav način da iz nje izlazi na vidjelo bit cjelokupne umjetnosti, a to je moguće smisleno izreći samo ako se u obzir uzmu Markovićeve temeljna razlikovanja između lijepoga i divnoga.

Drugi je članak pod naslovom „Karakteristike umjetničkih formi u estetici Franje Markovića“ napisao Tomislav Škrbić, a donosi tumačenje Markovićeve pojma ljepote i ukazuje na osnovna obilježje njegove estetike. Autor navodi kako „pretjerani“ formalizam, kao ni različiti stupnjevi idealizma, ne odgovaraju Markovićevo viđenju estetike jer prema njemu samo forma može izazvati estetsku ugodu u subjektu. Stoga se njegova estetika može nazvati „umjereni formalizam“.

Sljedeći je članak napisala Željka Metesi Deronjić, a naslovljen je „Divotno u estetici Franje Markovića“. U članku se autorica posvećuje

razmatranju nekoliko ključnih pitanja koja se tiču divotnoga u Markovićevoj estetici, koje je on razložio u *Razvoju i sustavu obćenite estetike*, a to su kako odrediti divotno, kako ono utječe na ljudski duh, kako ono može biti predmetom umjetnosti i koja je uloga fantazijske sposobnosti u tumačenju divotnoga. Da bi se u potpunosti odgovorilo na ova pitanja, naglašava se da je potrebno uvidjeti kakvo mjesto zauzima i koji je zadatak estetike u cjelokupnome sustavu spoznaje, gdje Marković kaže da su „istina dobrota i krasota tri razna objekta ljudskoga filozofijska uma“. Prema tome bi estetika za njega bila „spoznaja o krasoti“ koja u sebi sadrži ljepotu i divotu.

Članak pod naslovom „Logika u filozofiji Franje pl. Markovića“ napisao je Srećko Kovač, a započinje opisom Markovićeve filozofije kao težnje za idealima: istinom, dobrotom i krasotom (logika, etika, estetika), koju sam Marković naziva filozofijskom težnjom. Autor navodi da se na temelju ovih težnji može iščitati Markovićev sustav filozofije te uloga same logike unutar toga sustava; ona je formalni temelj svim oblicima spoznaje (metafizički, prirodoznanstveni, etički i estetički). Autor dalje razlaže Markovićevo shvaćanje same logike i njezine bitne značajke, zatim pojam kao funkciju spoja obilježja, načelo dostatnoga razloga i uzročnosti, indukciju i dedukciju i logiku razložnosti.

Peti je članak u Zborniku pod naslovom „O pojmu znaka u Markovićevoj Logici“ napisao Bojan Marotti. U uvodnome se dijelu članka donosi kratki pregled Pierceova i Saussureova tumačenja znaka, a autor se pita može li se za Markovića ustvrditi da je bio bliže Pierceovu ili Saussureovu tumačenju jer je i on često koristio riječ znak iako nije nastojao izgraditi vlastite teorije semiotike. U nastavku članka autor piše o Markovićevu poimanju znaka u njegovoj *Logici* i u članku *O baladah i romancah*, te zaključuje da se elementi i Piercea i Saussurea mogu naći u ovim djelima, ali da bi za potpuno tumačenje ove problematike bilo potrebno iščitati sve Markovićeve rukopise u potpunosti, od kojih je većina i dalje neobjavljena. Na kraju se članka kao dodatak donosi ulomak iz Markovićeve *Logike*, koji je zapravo sedmi odsjek prvoga djela *Logike*, a naslovljen je „Psihologijska podloga logici“.

Zadnji članak u Zborniku potpisuje Stipe Kutleša, a nosi naslov „Markovićevo nastojanje oko istraživanja hrvatske filozofije“. Kao što se da iščitati iz samoga naslova, autor se usredotočio na Markovićeve zasluge vezane za istraživanje hrvatske filozofije i to ističe u tri momenta. Prvi moment govori o važnosti filozofije za pojedinca i narodnu zajednicu, gdje Marković ističe da je domovina duhovna kategorija koju treba steći, a u tome je činu ključna samosvijest naroda koja se stječe putem filozofije. Drugi moment je Markovićevo prinos istraživanjima o hrvatskoj filozofiji, gdje je, kako ističe autor, ponajviše ukazivao na pisce od 15. do 18. stoljeća u priobalnoj Hrvatskoj, ali je ipak najveći dio svojih istraživanja posvetio Ruđeru Boškoviću. Treći moment koji autor naglašava tiče se njegova pokušaja uspostave hrvatskoga filozofskog nazivlja i ovdje se raspravlja o prirodnofilozofijskome i logičkome nazivlju kod Markovića.

Ovakvo jedno djelo, kao plod znanstvenoga skupa o Franji pl. Markoviću, zacijelo je jako važno u hrvatskoj filozofskoj baštini jer ukazuje na jednoga od važnijih predstavnika hrvatske filozofije i javnost upoznaje s njegovim temeljnim učenjima. Nastavljajući se upravo na Markovićevo rad, Zbornik postiže upravo ono što je sebi i sam Marković zadao kao jednu od zadaća – promiče i istražuje hrvatsku filozofsku baštinu i kao takav donosi vrijedne rezultate što potvrđuju tekstovi koji se u njemu nalaze.

ZORAN PERVAN